

BİLSEM ÖĞRETMENLERİNİN DÜŞÜNME STİLLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ¹

Analysis Of Science And Art Center Teachers' Thinking Styles According To Different Variables

Uzm. Öğrt. Zehra TOPAL ALTINDIŞ

Kadıköy Alev Alatlı Bilim ve Sanat Merkezi, İstanbul/Türkiye

ORCID: 0000-0002-0634-028X

Doç.Dr. Serap EMİR

İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, İstanbul/Türkiye

ORCID: 0000-0001-7577-6012

Oktay KILIÇ

MEB İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı, Ankara/Türkiye

ORCID: 0000-0003-2363-9432

ABSTRACT

Araştırmada, Türkiye’ deki Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) görev yapan öğretmenlerin düşünme stillerinin incelenmesi, en az ve en çok hangi düşünme stillerini seçtiklerinin/tercih ettiklerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte, BİLSEM öğretmenlerinin yöneldikleri/tercih ettikleri düşünme stillerinin; branş, mesleki kıdem, cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyleri vb. değişkenlere göre istatistiksel olarak nasıl farklılık gösterdiğini ortaya koymaktır. Araştırma kapsamında BİLSEM’ lerde çalışan farklı branşlardan toplam 240 (kadın134, erkek 106) öğretmene ulaşılmıştır. Bu araştırmada, BİLSEM’ deki öğretmenlerin düşünme stillerini belirleyebilmek için, Sternberg ve Wagner (1992) tarafından geliştirilen, Buluş (2006) tarafından Türkçe’ ye uyarlanan “Düşünme Stilleri Envanteri” ile katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmanın kapsamına uygun olan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. BİLSEM öğretmenlerinin düşünme stillerindeki değişiklikleri tespit edebilmek amacıyla t-testi ve (ANOVA) tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, BİLSEM öğretmenlerinin en çok tercih ettikleri düşünme stilleri; Yargısal ($\bar{x} = 28, 72$), Yasama ($\bar{x} = 28, 44$) ve Liberal/Yenilikçi ($\bar{x} = 28.00$) düşünme stilleri olurken en az tercih ettikleri düşünme stillerinin ise, Muhafazakar ($\bar{x} = 14,91$) ve Global ($\bar{x} = 17,45$) düşünme stilleri olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bu farklılıklar tartışılmış ve alana yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Düşünme stilleri, BİLSEM öğretmeni, öğretmenlerin düşünme stilleri, üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler

ÖZET

The aim of the research is in general in Turkey Science and Art Centers (SAC) mission is to examine the thinking styles of teachers engaged. On the other hand, “Which thinking styles of Bilsem teachers chose / preferred the least and the most” was researched. In addition, “Bilsem teachers' thinking styles towards / preferred; branch, professional seniority, gender, age and education level etc. it was investigated whether it differentiates statistically according to the variables. Within the scope of the research, a total of 240 (134 female, 106 male) SAC teachers from various branches were reached at SAC. In this study, Personal Information Form developed by the researcher was used and the Thinking Styles Scale developed by Sternberg and Wagner (1992) and adapted to Turkish by Buluş (2006), were used to determine the thinking styles of SAC teachers. T-test and one-way analysis of variance were used to determine whether the thinking styles of SAC teachers differ according to independent variables. As a result of the research, while the most preferred thinking styles of SAC teachers were Judgment ($\bar{x} = 28, 72$), Legislative ($\bar{x} = 28, 44$) and Liberal / Innovative ($\bar{x} = 28.00$) thinking styles, the least preferred thinking styles were Conservative ($\bar{x} = 14.91$) and Global ($\bar{x} = 17.45$) thinking styles. These differences obtained as a result of the research were discussed and suggestions were presented.

Key words: Thinking Styles, SAC Teacher, teachers' thinking styles, gifted and talented students

¹ Bu çalışma, 10-12 Ekim 2019 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa HAYEF tarafından düzenlenen VI. Ulusal Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Kongresi’ nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

En genel şekliyle insanı diğer canlılardan ayıran bir fonksiyon olarak ifade edilen “düşünme” sözcüğünün alanyazında çok sayıda tanımı bulunmaktadır. Elder ve Paul’ e (2004) göre düşünme, zihnin şeyleri anlayan kısmı iken Özden’ e (2008) göre düşünme; “*gözlem, akıl yürütme, tecrübe, deneyim, sezgi vb. yollarla elde edilen bilgi ve kavramların disipline edilmiş şeklidir*”. Tanımlamanın yanında düşünme stilleri ve stratejileri konusunun geçmişi de yıllar öncesine dayanmaktadır (Chen, Wei, & Liu, 2011). Emir’ in (2013) aktarımında, 1950-1970 yılları arasındaki süreçte stiller üzerine çok sayıda kuram ve model geliştirildiği (örn., Dunn ve Griggs, 2007; Kim, & Michael, 1995; Zhang, 2000a; 2000b; 2002; Zhang & Postiglione, 2001) ifade edilmektedir. Beynin her iki yarıküresi üzerine yapılmış öncül niteliğindeki araştırmalardan biri, Torrance (1977) tarafından gerçekleştirilmiştir (Mert & Ergeneli, 2003). Bu çalışmada, sol beynin analitik yollarla bilgiyi topladığı; sağ beynin ise sentezci yollarla yeni bilgiyi topladığı ifade edilmektedir (Cano-Garcia & Hughes, 2000). Ancak son yıllarda elde edilen bulgular ışığında ilgi gören eğilim, beyinde işleri yöneten tek bir bölge olmadığıdır. Bu görüşün ağır basmasına etki eden faktörlerden biri, beynin “kendini örgütleyen sistem” olması diğeri ise, beyin plastisiteye sahip olmasıdır (Andreasen, 2019).

Stil, kişinin yeteneklerini kullanmada (Sternberg, 1997; Sternberg ve Grigorenko, 1997) ve bilgiyi işlemede (Zhang, 2002; Zhang ve Sternberg, 2006) seçtiği yol olarak tanımlanmaktadır (Emir, 2013). Tercih olarak tanımlanan stilin, becerilerden farklı olduğu söylenebilir. *Beceriler bireyin bir şeyi yapabilirliğiyle özdeşleştirilirken, stiller bireyin, seçimde bulunduğu şeyi nasıl yapmayı tercih ettiğiyle ilgilidir. Bu nedenle söz konusu stilleri iyi veya kötü olarak ifade etmek doğru olmaz; çünkü olay tercihlerdeki farklılıklardan ibarettir* (Chen, Wei, & Liu, 2011; Duru, 2004; Kim, & Michael, 1995; İnci, Erten ve Çitil, 2012). Bu bağlamda düşünme stillerini odağına alan çalışmaların, bireylerin sergilediği performansın ve eylemlerin nedenlerini ve nasıllarını araştırdıkları söylenebilir. Ayrıca Sternberg (1998), sık olmamakla beraber yeteneklerin ve stillerin aynı paydada birleşmesi mümkün olabiliyorken bazı durumlarda ise, örtüşmeyebileceğini belirtmiştir (Sevinç ve Palut, 2010). Üstel bir çatıdan ele alınacak olursa düşünme stili, bilgiyi nasıl aldığımızla ve işlediğimizle yakından ilgili olduğu gibi, bireylerin içinde bulundukları koşullarla da ilişkilendirildiğinden, çevre koşulları tarafından da biçimlendirilebileceği (Saracaloğlu, Yenice & Karasakaloğlu, 2008; Sternberg 1995) ifade edilmektedir.

Alan yazın incelendiğinde, Aristo döneminden bu zamana kadar pek çok araştırmanın konusu olarak düşünme stillerinin ele alındığı görülmektedir (Holland, 1973; Renzulli ve Smith 1978). Düşünme stilleri konusunda çok sayıda ve farklı bakış açılarının ve kuramların bulunması, olayları karmaşık hale getirdiği için çalışmayı zorlaştırdığı ifade edilmektedir (Cano- Garcia & Hughes, 2000). Benzer durumun Türkiye alanyazını için de geçerli olduğu söylenebilir. Nitekim ülkemizde yapılan çalışmalar ele alındığında, düşünme stillerine dair tanımlanma ve alt boyutlarının belirlenmesi konusunda ortak bir paydada buluşamadığı ifade edilebilir (Balgamış ve Baloğlu, 2010). Ancak, bunun yanında alanyazında düşünme stillerine yönelik mevcut kuramların bazı ortak özellikler taşıdığı da unutulmamalıdır. Söz konusu kuramların ortak yanı, insanların karşılaştıkları olaylar karşısında nasıl düşündüğünü açıklamaya çalışmalarıdır (Sternberg, 1994b). Bu kuramlar arasında en çok benimseneni ve kabul göreni Sternberg’ in (1988 – 1997) Zihinsel Özyönetim Kuramı olduğu birçok kaynakta ifade edilmektedir (Park, Park, & Choe, 2005, akt. Emir, 2013). Zihinsel Özyönetim Kuramı’ nda, tek bir düşünme stilinin tanımlanmasından çok, bireye yönelik düşünme stillerinin bir profilini çıkartmak amaçlanmaktadır (Chen, Wei, & Liu, 2011; Çubukçu, 2004). Söz konusu araştırmanın amacına hizmet etmesi nedeniyle Zihinsel Özyönetim Kuramı kapsamında geliştirilen Düşünme Stilleri Ölçeği tercih edilmiştir.

Düşünmenin, öğrenmede önemli bir paydaş olduğu ve öğrencilerin öğrenme performansını iyileştirmeye yardımcı olduğu (Chen, Wei, & Liu, 2011) belirtilmektedir. Bununla birlikte, akademik yaşantıda öğretmenin sahip olduğu öğretim biçimindeki çeşitlilik, farklı düşünme stillerine sahip öğrenciler için büyük bir avantaj sağlamaktadır (Dikmen, Tuncer ve Şimşek, 2018). Buna rağmen, okuldaki eğitimin büyük bölümü fazlasıyla organize ve planlıdır, bu nedenle problem çözme için pek barındırmaz. Ancak proje temelli eğitimi benimsemiş olan BİLSEM’ lerde durum daha farklıdır. Burada öğretmenler, fazlasıyla didaktik güdümlü ders tekniğinden uzaklaşarak öğrencileri özgün, esnek, eleştirel düşünmek için cesaretlendirerek problem çözme becerilerini kazanması konusunda desteklemektedir (Schunk, 2012). Örneğin iş birliğine dayalı öğrenme yöntemini kullanan bir öğretmen, öğrencilerinde dışsal düşünme stilini; problem vererek çözüme kendi çabalarıyla ulaşmasını sağlayan bir öğretmen, öğrencilerinde yürütme düşünme stilini; küçük grup tartışmasını kullanan bir öğretmen, öğrencilerinde dışsal-yargısal düşünme stilini desteklemektedir (Sternberg, 2009). Bu bağlamda öğretmenlerin tercih ettikleri öğretim yöntem ve tekniklerinin hatta sahip oldukları düşünme stillerinin, öğrenciler ve öğrenme ortamı üzerindeki etkisinin önemli olduğu ifade edilebilir.

Sternberg (1997)' in kuramında değinmiş olduğu düşünme stilleri bu çalışmanın odağına alınmıştır. Buluş (2000)' un Türkçe' ye uyarlanmış olduğu Düşünme Stilleri Envanteri' nin beş alt boyutu bulunmaktadır. Bunlar: Düzeyler (Levels), İşlevler (Functions), Alanlar (Scopes), Formlar (Forms) ve Eğilimler (Leanings) olarak ifade edilmektedir. Söz konusu ölçme aracındaki grupların altında bulunan düşünme stilleri ise on üç tanedir. Bunlar: Yasama, Yürütme, Yargısal, Monarşik, Hiyerarşik, Oligarşik, Anarşik, Bütünsel, Ayrıntısal, İçsel, Dışsal, Yenilikçi, Muhafazakâr (Zhang & Postiglione, 2001) olarak sayılabilir.

Araştırmmanın amacı, Türkiye' de farklı bölgelerde bulunan BİLSEM' lerde çalışan öğretmenlerin sahip oldukları düşünme stilleri incelenerek, düşünme stillerinin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Araştırmanın amacı kapsamında, "Bilsem öğretmenlerinin en az ve en çok hangi düşünme stillerini tercih ettikleri" ve "Bilsem öğretmenlerinin tercih ettikleri düşünme stillerinin; branş, mesleki kıdem, cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyleri gibi değişkenler bünyesinde istatistiksel olarak değişiklik gösterip göstermediğine" dair alt problemler araştırılmıştır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada betimsel yöntemin tarama modeli kullanılmıştır. Söz konusu bu betimsel araştırmada olayların, durumların, varlıkların ne olduğu net ve şeffaf bir şekilde ortaya konmaya çalışılmıştır (Balcı, 2006). Bununla birlikte, bir olayı ve durumu olduğu şekliyle betimleyerek ortaya koymayı amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2009). Bu bağlamda betimsel istatistik, verilerin özetlenmesi ve açıklanması amacını taşımaktadır (Gliner, Morgan & Leech, 2015).

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmmanın evrenini Türkiye' deki BİLSEM öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklemi ise, farklı BİLSEM' de görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan farklı branşlardan toplam 240 (134 kadın, 106 erkek) BİLSEM Öğretmeni oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, öğretmenlerin demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacının söz konusu araştırma kapsamında hazırlamış olduğu "Kişisel Bilgi Formu", ve Sternberg ve Wagner (1992) tarafından geliştirilen "Düşünme Stilleri Envanteri" ile toplanmıştır. Söz konusu Düşünme Stilleri Envanteri, Buluş (2006) tarafından Türkçe' ye uyarlanmış olup 104 maddeden 65 maddeye indirilen yedili likert şeklinde derecelendirilen bir ölçme aracıdır. İlgili ölçme aracı, İşlevler (Functions), Düzeyler (Levels), Formlar (Forms), Alanlar (Scopes), ve Eğilimler (Leanings) olmak üzere beş alt boyuttan ve Yasama, Yürütme, Yargısal, Tekerkçi/Monarşik, Aşamacı/Hiyerarşik, Çokerkçi/Oligarşik, Anarşik, Bütünsel/Global, Ayrıntısal/Lokal, İçedönük/İçsel, Dışadönük/Dışsal, Yenilikçi/Liberal, Tutucu/Muhafazakâr olmak üzere toplam on üç düşünme stilinden oluşmaktadır. Söz konusu envanterden, en az 7 en fazla 35 puan elde edilebilmektedir (Buluş, 2005; Fer, 2005b). Ölçekteki düşünme stillerinin neyi ifade ettiği kısaca şöyle ifade edilebilir: Yasama (Legislative) düşünme stiline sahip olanlar; yaratıcı ve yenilikçi fikir üreten, işlerinde kendi yollarını kullanmaktan hoşlanmaktadır. Yürütme (Executive) düşünme stiline sahip olanlar; verilen talimatları harfiyen izlemeyi tercih etmektedirler. Yargısal (Judicial) düşünme stiline sahip olanlar; yargılamayı, olayları değerlendirmeyi tercih etmektedir. Monarşik (Monarchic) düşünme stiline sahip olanlar; sahip olduğu tüm enerjisini tek bir işe ve amaca odaklamaya meyilli olabilir. Hiyerarşik (Hierarchy) düşünme stiline sahip olanlar; önceliklerini iyi belirleyerek zamanı iyi değerlendirebilir ve birçok işi aynı anda yapabilirler. Oligarşik (Oligarchic) düşünme stiline sahip olanlar; bir seferde çok sayıda işi yapma girişiminde bulundukları için öncelik belirlemede sorun yaşayabilirler. Anarşik (Anarchic) düşünme stiline sahip olanlar; problemlere anlık ve doğaçlama bir yaklaşım sergileyebildiği gibi, rehberlikten ve yönlendirilmelerden kaçınma eğilimi gösterebilir. Global/Bütünsel (Global) düşünme stilini benimsemiş olanlar; küçük ayrıntılardan ziyade resmin bütünüyle ilgilenen, genel çerçeveye ağırlık veren ve soyut düşünceyle uğraşan kişiler olabilir. Lokal/Ayrıntısal (Local) düşünme stiline sahip olanlar; detaylar, özel ve somut düşüncelerle uğraşmayı severler. İçsel/ İçedönük (Internal) düşünme stiline sahip olanlar; yalnız çalışmayı seven içe dönük, kendine yeten kişiler olarak ifade edilebilir. Dışsal (External) düşünme stiline sahip olanlar; diğerleriyle çalışmayı seven, sosyal, dışa dönük vb. özellikler gösterebilir. Liberal (Liberal) düşünme stiline sahip olanlar; yeni yolları ve yöntemleri denemeyi seven, geleneksel olana karşı koyan kişiler olabilir. Muhafazakâr (Conservative) düşünme stiline sahip olanlar; denenmiş yolları kullanmayı severler (Fer, 2005a; Park ve ark., 2005; Sternberg, 1994a). Ölçeğin derecelendirilmesi ise, en az "1" puanını temsil eden "bana hiç uygun değil" den başlayarak en fazla "7" puanını temsil eden "tamamen bana uygun" a kadar puanlandırılmıştır (Fer, 2005b). Söz konusu araştırmada

kullanılanılmış olan Düşünme Stilleri Envanteri' ne ait güvenirlik katsayısını gösteren Cronbach Alpha (α) değeri .92 bulunmuştur. Elde edilen Cronbach Alpha değeri dikkate alındığında, Düşünme Stilleri Envanteri' nin güvenilir ve araştırmanın amacına hizmet eden bir ölçme aracı olduğu ifade edilebilir.

3. BULGULAR

BİLSEM öğretmenlerinin düşünme stillerinin bağımsız değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla SPSS paket program aracılığıyla t-testi ve (ANOVA) tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Araştırmanın bulguları araştırmanın alt problemleri doğrultusunda incelenmiştir. Öncelikle araştırmaya katılan BİLSEM öğretmenlerinin demografik özelliklerine ait bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

3.1. BİLSEM Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine Dair Bulgular

Araştırma kapsamında BİLSEM öğretmenlerine ait demografik özellikler aşağıdaki Tablo 1' de sunulmuştur.

Tablo 1. BİLSEM Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kadın	134	55.8
	Erkek	106	44.2
	Toplam	240	100
Yaş	25-40	155	64.6
	41 ve üstü	85	35.4
Eğitim Düzeyi	Lisans Mezunu	110	45.8
	YL Yapıyor veya Mezun	95	39.6
	Doktora Yapıyor veya Mezun	35	14.6
Mesleki Kıdem	1-10 yıl	70	28.7
	11-20 yıl	127	53.4
	21 yıl ve üstü	43	17.9
Branş	Dil Sanatları	24	10.0
	Fen Bilimleri	32	13.3
	Matematik	26	10.8
	Müzik	56	23.3
	Rehberlik	32	13.3
	Sınıf Öğretmenliği	20	8.3
	Sosyal Bilimler	22	9.2
	Tasarım ve Görsel Sanatlar	28	11.7

Tablo 1' de görüldüğü üzere, söz konusu araştırmaya katılmış olan BİLSEM öğretmenin (240 öğretmen içinde) 134'ünü kadın öğretmen oluştururken geriye kalan 106' sı erkek öğretmendir. Kadın öğretmenlerin 134'ünden 57' si (% 42,5' i) lisans mezunu iken; 51' i (% 38,1' i) yüksek lisans yapmakta veya tamamlamış olup; 26' sı (% 19,4' ü) ise doktora eğitimine devam ediyor veya tamamlamıştır. Erkek öğretmenlerin 106' sından 53' ü (% 50' si) lisans mezunu iken, 44' ü (%41,5' i) yüksek lisans yapmakta veya tamamlamış olup; 9' u (% 8,5' i) ise doktora eğitimine devam ediyor veya tamamlamıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler arasında kıdem arttıkça lisans üstü eğitime sahip olma düzeylerinde azalma olduğu gözlenmektedir.

3.2. BİLSEM Öğretmenlerinin Düşünme Stillerinin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Puanları

BİLSEM öğretmenlerinin tercih ettikleri düşünme stillerinin (DS) çeşitli değişkenlere göre aritmetik ortalamaları ($\bar{x}$) ile standart sapmaları (SS) hesaplanmış ve bulunan değerler Tablo 2' de sunulmuştur. Bununla birlikte, BİLSEM Öğretmenlerinin hangi düşünme stillerini en çok ve en az tercih ettiklerine dair bulgular ile Düşünme Stilleri Envanteri' nin beş alt boyutunda yer alan 13 düşünme stiline ait puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 2' te verilmiştir.

Tablo 2. BİLSEM Öğretmenlerinin Düşünme Stillerinin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma Puanları

	Düşünme Stilleri	$\bar{x}$	SS	Min. Puan	Max. Puan	N
İşlevler	Yasama	28.44	4.67	12	35	240
	Yürütme	27.20	5.05	11	35	240
	Yargısal	28.72	4.48	15	35	240
Formlar	Monarşik	21.05	5.53	5	34	240
	Hiyerarşik	27.39	5.22	10	35	240

Düzeyler	Oligarşik	23.28	5.80	10	35	240
	Anarşik	25.21	4.97	10	35	240
	Global	17.45	6.56	5	35	240
	Lokal	20.27	6.01	5	35	240
Alanlar	İçsel	20.77	6.85	5	35	240
	Dışsal	24.23	5.32	7	35	240
Eğilimler	Liberal	28.00	5.06	15	35	240
	Muhafazakar	14.91	5.74	5	34	240

Tablo 2' ye bakıldığında, BİLSEM Öğretmenlerinin en çok tercih ettiği DS' nden ilk üçünün; Yargısal ($\bar{x}$ = 28.72), Yasama ($\bar{x}$ = 28.44) ve Liberal ($\bar{x}$ = 28.00) düşünme stilleri olduğu bulgulanmıştır. Söz konusu bu bulgu çerçevesinde, BİLSEM Öğretmenlerinin kuralları ve yöntemleri irdelemeyi, yargılamayı seven; planlanmış ve kalıplaşmış işleri tercih etmeyen, var olan yöntemlerden ziyade kendi yöntemlerini kullanmayı tercih ettikleri ifade edilebilir.

BİLSEM öğretmenlerinin en az tercih ettiği düşünme stilleri, Muhafazakâr ($\bar{x}$ = 14,91) ve Global ($\bar{x}$ = 17,45) düşünme stilleridir. Bu sonuçlar ışığında Muhafazakâr/ Tutucu düşünme stilini tercih edenlerin, mevcut kuralları benimsedikleri, yenilikleri ve değişiklikleri asgari düzeye indirmeyi tercih ettikleri ifade edilebilir. Global (bütünsel) düşünme stilini tercih edenlerin, olaylara ve fikirlere daha genel ve bütünsel baktığını, zaman zaman ayrıntıları gözden kaçırabilecekleri ifade edilebilir. Bu düşünme stiline sahip olan öğretmenlerin, lokal düşünme stiline sahip üstün potansiyelli öğrencilere yönelik ders anlatırken etkinliklerin bu özellikleri kapsayacak şekilde hazırlamasının daha iyi olacağı ifade edilebilir.

3.3. BİLSEM Öğretmenlerinin Yaşlara Göre Tercih Ettikleri Düşünme Stilleri

BİLSEM öğretmenlerinin düşünme stillerini tercih etme düzeylerinin yaşa göre nasıl değişiklik gösterdiği sorusuna cevap bulmak gayesiyle, öğretmenlerin yaşları iki gruba ayrılmıştır. Farklılık bulunan düşünme stillerine ait ortalama ($\bar{x}$) ve standart sapma (SS) puanları ile sahip oldukları farklılık dereceleri aşağıdaki Tablo 3' te sırasıyla sunulmuştur.

Tablo 3. BİLSEM Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Düşünme Stilleri Tercihi

Düşünme Stilleri	Yaş	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	p
Yargısal	20-40 Yaş Arası	155	28.17	4.66	238	-2.614	.010
	41 Yaş ve üstü	85	29.73	3.94			
Hiyerarşik	20-40 Yaş Arası	155	26.79	5.23	238	-2.428	0.16
	41 Yaş ve üstü	85	28.48	5.05			
Oligarşik	20-40 Yaş Arası	155	22.43	5.71	238	-3.150	.002
	41 Yaş ve üstü	85	24.85	5.66			
Anarşik	20-40 Yaş Arası	155	24.67	4.85	238	-2.279	.024
	41 Yaş ve üstü	85	26.19	5.07			
İçsel	20-40 Yaş Arası	155	21.50	6.47	238	2.269	.024
	41 Yaş ve üstü	85	19.42	7.34			

Tablo 3' e göre, BİLSEM öğretmenlerinin DS ile yaşları arasında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, BİLSEM öğretmenlerinin düşünme stillerinin yaşa göre görece olarak farklılık gösterdiği gözlenmektedir. 41 yaş ve üstü olan BİLSEM öğretmenlerinin Yargısal, Hiyerarşik, Oligarşik, Anarşik düşünme stillerini tercih ederken, 20-40 yaş arasındaki BİLSEM öğretmenlerinin ise İçsel düşünme stillerini tercih ettikleri görülmektedir. Yaş olarak daha genç olan öğretmenlerin içsel düşünme stillerini tercih etme nedenleri arasında KPSS, ALES, YDS, YÖKDİL gibi rekabet odaklı sınavlar için bireysel çalışmalara ağırlık vermeleri gösterilebilir. Buluş (2005), Dinçer ve Saracaloğlu (2011) da benzer sonuçları elde etmiştir. Bunun yanında sonuçların böyle çıkmasında, genç kuşağın daha bireysel ve içe dönük bir yaklaşımla yetişmesinin etkisi olabilir.

3.4. BİLSEM Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Tercih Ettikleri Düşünme Stilleri

BİLSEM öğretmenlerinin tercih ettikleri düşünme stillerinin cinsiyete göre değişiklik gösterip göstermediğine dair bulgular sırasıyla Tablo 4' te aktarılmıştır.

Tablo 4. BİLSEM Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Düşünme Stilleri Tercihi

Düşünme Stilleri	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	p
Monarşik	Kadın	134	28.31	5.60	238	-2.754	.006
	Erkek	106	28.60	5.27			
Muhafazakar	Kadın	134	13.90	4.96	238	-3.115	.002
	Erkek	106	16.19	6.40			
Oligarşik	Kadın	134	22.63	5.97	238	-1.983	.048
	Erkek	106	24.11	5.48			
Global	Kadın	134	16.20	6.00	238	-3.395	.001
	Erkek	106	19.04	6.92			
İçsel	Kadın	134	19.50	6.57	238	-3.286	.001
	Erkek	106	22.37	6.88			

Tablo 4' e göre, BİLSEM Öğretmenlerinin tercih ettikleri DS cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. Global düşünme stili (K $\bar{x}$ = 16,20 ; E $\bar{x}$ = 19,04), İçsel düşünme stili (K $\bar{x}$ = 19,50 ; E $\bar{x}$ = 22,37), Monarşik düşünme stili (E $\bar{x}$ = 28,60 ; K $\bar{x}$ = 28,31) ve Oligarşik düşünme stili (K $\bar{x}$ = 22,63; E $\bar{x}$ = 24,11) olarak bulgulanmıştır. Bu sonuçlardan hareketle kadın öğretmenlerin daha dışa dönük ve paylaşımına açık olduğu ifade edilebilir. Söz konusu diğer düşünme stilleri açısından cinsiyete göre öğretmenler arasında istatistiksel anlamda herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

Alan yazında yapılan farklı çalışmalara bakıldığında, düşünme stillerinin cinsiyete göre farklılaştığı bulgusunun alanyazındaki araştırma sonuçlarıyla paralellik gösterdiği ifade edilebilir. Örneğin, Artut ve Bal, (2006); Fer (2005a); Sünbül (2004); Zhang (1999, 2002); Zhang (2000b); Sternberg (1997); Chao ve Huang (2002) çalışmalarında da düşünme stilleri tercihlerinin cinsiyete göre değişiklik gösterdiği bulgusunun elde edildiği belirtilmektedir.

3.5. BİLSEM Öğretmenlerinin Eğitim Düzeylerine Göre Tercih Ettikleri Düşünme Stilleri

BİLSEM öğretmenlerinin düşünme stilleri envanterinden elde edilen puanların, sahip olduğu eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve bulunan değerler aşağıdaki Tablo 5' te sunulmuştur.

Tablo 5. BİLSEM Öğretmenlerinin Eğitim Düzeyine Göre Düşünme Stilleri Tercihi

Değişkenler		KT	Sd	KO	F	P
Yasama	Gruplar arası	20.111	2	10.056	.459	.633
	Grup içi	5195.072	237	21.920		
	Toplam	5215.183	239			
Yürütme	Gruplar arası	79.644	2	39.822	1.568	.211
	Grup içi	6018.152	237	25.393		
	Toplam	6097.796	239			
Yargısal	Gruplar arası	45.467	2	22.733	1.134	.323
	Grup içi	4750.829	237	20.046		
	Toplam	4796.296	239			
Monarşik	Gruplar arası	80.672	2	40.336	1.320	.269
	Grup içi	7242.728	237	30.560		
	Toplam	7323.400	239			
Hiyerarşik	Gruplar arası	10.189	2	5.094	.185	.831
	Grup içi	6516.774	237	27.497		
	Toplam	6526.962	239			
Oligarşik	Gruplar arası	183.581	2	91.790	2.768	.065
	Grup içi	7859.152	237	33.161		
	Toplam	8042.733	239			
Anarşik	Gruplar arası	11.710	2	5.855	.235	.791
	Grup içi	5907.873	237	24.928		
	Toplam	5919.583	239			
Global	Gruplar arası	84.312	2	42.156	.977	.378
	Grup içi	10225.184	237	43.144		
	Toplam	10309.496	239			
Lokal	Gruplar arası	191.830	2	95.915	2.693	.070
	Grup içi	8439.566	237	35.610		
	Toplam	8631.396	239			

İçsel	Gruplar arası	41.421	2	20.711	.439	.645
	Grup içi	11173.512	237	47.146		
	Toplam	11214.933	239			
Dışsal	Gruplar arası	231.042	2	115.521	4.191	.016
	Grup içi	6532.808	237	27.565		
	Toplam	6763.850	239			
Liberal	Gruplar arası	73.108	2	36.554	1.428	.242
	Grup içi	6064.892	237	25.590		
	Toplam	6138.000	239			
Muhafazakar	Gruplar arası	137.335	2	68.667	2.098	.125
	Grup içi	7757.828	237	32.733		
	Toplam	7895.162	239			

Tablo 5’ te yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık gösteren düşünme stiline, Dışsal Düşünme Stili olduğu ($p = .016 < .05$) görülmektedir.

Gruplar arası farkın hangi eğitim düzeyi arasında olduğunu ortaya çıkarmak için Tukey HSD Post Hoc Testi uygulanmıştır. Yapılan Tukey HSD Post Hoc Testi’ ne ait bulgulara anlamlı farklılığın, “Lisans Mezun olan” lar ile “Doktora yapıyor veya mezun olan” arasında “Doktora yapıyor veya mezun olan” ların lehine, $p = .020 < .05$ düzeyinde anlamlı fark gözlenmiştir.

3.6. BİLSEM Öğretmenlerinin Mesleki Kıdeme Göre Tercih Ettikleri Düşünme Stilleri

BİLSEM öğretmenlerinin düşünme stilleri ölçeğinden elde edilen puanların mesleki kıdem sürelerine göre değişiklik olup olmadığını tespit etmek için SPSS paket programında ANOVA yapılmış olup söz konusu bulgular aşağıdaki Tablo 6’ da sırasıyla sunulmuştur.

Tablo 6. BİLSEM Öğretmenlerinin Mesleki Kıdem Sürelerine Göre Düşünme Stilleri Tercihi

Değişkenler	KT	Sd	KO	F	P
Yasama	Gruplar arası	8.130	2	4.065	.184
	Grup içi	5206.858	236	22.063	
	Toplam	5214.987	238		
Yürütme	Gruplar arası	71.950	2	35.975	1.411
	Grup içi	6015.589	236	25.490	
	Toplam	6087.540	238		
Yargısal	Gruplar arası	58.961	2	29.481	1.473
	Grup içi	4723.432	236	20.015	
	Toplam	4782.393	238		
Monarşik	Gruplar arası	75.948	2	37.974	1.237
	Grup içi	7243.231	236	30.692	
	Toplam	7319.180	238		
Hiyerarşik	Gruplar arası	156.639	2	78.319	2.902
	Grup içi	6370.173	236	26.992	
	Toplam	6526.812	238		
Oligarşik	Gruplar arası	255.670	2	127.835	3.875
	Grup içi	7785.410	236	32.989	
	Toplam	8041.079	238		
Anarşik	Gruplar arası	104.549	2	52.274	2.141
	Grup içi	5762.857	236	24.419	
	Toplam	5867.406	238		
Global	Gruplar arası	19.300	2	9.650	.222
	Grup içi	10270.274	236	43.518	
	Toplam	10289.573	238		
Lokal	Gruplar arası	82.984	2	41.492	1.146
	Grup içi	8543.234	236	36.200	
	Toplam	8626.218	238		
İçsel	Gruplar arası	99.945	2	49.973	1.061
	Grup içi	11111.854	236	47.084	
	Toplam	11211.799	238		
Dışsal	Gruplar arası	3.263	2	1.631	.057
	Grup içi	6742.662	236	28.571	

	Toplam	6745.925	238			
Liberal	Gruplar arası	15.753	2	7.876	.304	.738
	Grup içi	6122.247	236	25.942		
	Toplam	6138.000	238			
Muhafazakar	Gruplar arası	10.135	2	5.068	.152	.859
	Grup içi	7885.020	236	33.411		
	Toplam	7895.155	238			

Tablo 6' da uygulanan ANOVA sonuçlarına göre istatistiksel olarak mesleki kıdem sürelerine göre anlamlı farklılık gösteren düşünme stiline sadece Oligarşik Düşünme Stili olduğu ($p = .022 < .05$) görülmektedir. Gruplar arası farkın hangi kıdem sürelerine sahip öğretmenler arasında olduğunu ortaya çıkarmak için Post Hoc Testi yapılmıştır. Söz konusu anlamlı farklılığın, 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler ile 21 yıl ve fazla kıdeme sahip öğretmenler arasında; 1-10 yıl kıdeme sahip olanların lehine .05 düzeyinde anlamlı fark gözlenmiştir. Mesleki kıdemi daha az olan öğretmenlerin, Oligarşik Düşünme Stiline daha çok tercih ettikleri ifade edilebilir. Oligarşik düşünme stiline tercih edenlerin, birden fazla işi eş zamanlı olarak yürütmeye istekli oldukları göz önünde bulundurulduğunda, yeni neslin (Daha genç olan öğretmenlerin) eş zamanlı olarak farklı işleri takip etme becerisinin içinde bulundukları dönem şartlarının da etkisi olduğu ifade edilebilir. Bunun yanında, diğer düşünme stillerinin mesleki kıdem sürelerine göre farklılık göstermediği bulgulanmıştır.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

BİLSEM öğretmenlerinin düşünme stillerinin çeşitli değişkenler kapsamında ele alınıp incelendiği bu araştırmada, öğretmenlerin sahip oldukları düşünme stillerinin cinsiyetlerine, yaşlarına, mesleki kıdemlerine göre farklılaştığı bulgulanmıştır. BİLSEM öğretmenleri arasında en çok tercih edilen düşünme stillerinin Yargısal ($\bar{x} = 28, 72$), Yasama ($\bar{x} = 28, 44$) ve Liberal/Yenilikçi ($\bar{x} = 28.00$) düşünme stilleri olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yargısal düşünme stiline tercih eden öğretmenlerin, kuralları ve süreçlerin işleyiş biçimlerini irdelemeyi sevdikleri, olayları eleştirmekten ve yargılamaktan hoşlandıkları; mevcut kural, yöntem ve fikirleri analiz ederek irdeleyebileceği etkinlikleri daha çok tercih edecekleri söylenebilir. Duru' nun (2004) da ifade ettiği gibi, yargısal düşünmeye meyilli olanlar, diğer bireylerin eylemlerinin sonuçlarını dikkate alırlar ve onları değerlendirmeye odaklanırlar. Bu tarz düşünme stillerini kullanmayı tercih eden BİLSEM öğretmenlerinin, analiz etme, eleştirel düşünme ve sorgulama yapma becerileri yaşlılarına göre yüksek olan üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere uygun öğretim yöntemleri kullanırken zorlanmayacakları ifade edilebilir.

Yasama düşünme stiline tercih eden BİLSEM öğretmenlerinin, yenilikçi ve yaratıcı, ayrıca üretken fikirli oldukları söylenebilir. Bununla birlikte, yürüttükleri çalışmalarda ya da projelerde kararları bireysel olarak almayı tercih ederler. Başkaları tarafından planlanan ve kalıplaşmış işleri tercih etmede çekinik kalabilirler. Sınıfında kendisi gibi yasama düşünme stiline tercih eden öğrenciler için en cazip şeyin, çalışmasını nasıl yapılandıracağına ve düzenleyeceğine ilişkin düşünceleri oluşturmaya olanak sağlamak olduğunun bilincindedir (Balgamış ve Baloğlu, 2010; Çitil, 2011). Özgün içerikli proje çalışmalarını ağırlıklı olarak yürütüldüğü BİLSEM' de bu tarz düşünme stiline tercih eden öğretmenler için uygun çalışma ortamları olduğu ifade edilebilir.

Liberal/ Yenilikçi düşünme stiline tercih edenler mevcut yöntemleri ve kuralları önemsemekten hareket etmeyi, koşulları değiştirmeyi tercih ederler. Belirsiz durumlarda bulunmaktan rahatsızlık duymazlar. Yeni fikirlere karşı ön yargıları ya da ön kabulleri olmadığından yeniliğe daha açıktırlar. Kısaca yeniliğe sıcak bakarlar, değişimden uzak bir yaşantının onlara uygun olmadığı (Cano-Garcia, & Hughes, 2000; Saracaloğlu, Yenice & Karasakaloğlu, 2008; Sternberg ve Grigorenko, 1997) belirtilmektedir. Yeniliği seven, belirsizliğe karşı toleransı yüksek olan BİLSEM öğrencilerinin bu tarz düşünme stiline tercih eden öğretmenlerle uyumlu şekilde çalışmaları, ayrıca ortaya özgün, nitelikli ve yaratıcı ürün koymaları beklenebilir.

BİLSEM öğretmenleri arasında diğer DS arasında nispeten az tercih edilen DS' nin, Muhafazakâr ($\bar{x} = 14,91$) ve Global ($\bar{x} = 17,45$) düşünme stilleri olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar ışığında Muhafazakâr/Tutucu DS' ni tercih edenler; mevcut kuralları kolaylıkla benimsedikleri gibi, seçtikleri yöntemin gelenek ve göreneklere ters düşmemesine önem verirler (Çitil, 2011). Yeniliği seven, açık fikirli öğrencilerin bu düşünme stiline benimseyen öğretmenler ile uyumlu bir şekilde çalışmalarının zor olabileceği ifade edilebilir. Özellikle bu öğretmen ve öğrenci ikilisi etkinlik zamanlarından ziyade proje çalışmalarında daha çok zorlanabilir.

Global/ Bütünsel düşünme stiline tercih edenlerin kapsamlı, soyut ve özet konulara ilgileri yüksektir. Detayları ve ayrıntıları göz ardı edebileceği gibi, bunu daha çok başkalarına bırakmayı tercih ederler (Çitil, 2011). Kısaca, lale bahçesindeki tek bir laleyi değil, bahçenin tamamını görmeyi tercih ettikleri söylenebilir. Detaycı,

derinlemesine öğrenmeyi tercih eden öğrencilerle bu tarz düşünme stilini benimseyen öğretmenler proje çalışmalarında zorlanabileceği gibi bu farklılıkları avantaja da çevirebilirler. Fazla detaya dalarak büyük resmi görmekte zorluk çeken öğrenciler için global düşünme stiline sahip olan öğretmen, iyi bir rehber olabilir. Diğer taraftan bütüne fazla odaklanırken detayları kaçırma riskinin olduğunu fark eden öğretmen için de öğrencisi bir nimete dönüşebilir. Bu tarz bir eşleşmede her iki tarafın, birbirine katacağı olumlu özelliklere odaklanmaları sürecin önemli bir ögesi olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin kullanmayı tercih ettikleri düşünme stilleri, öğrenme ortamının kalitesinden öğrencinin öğrenme stiline kadar birçok konuya ışık tutup destek olabilir. Bu durumun tam tersini de ifade etmek mümkün olabilir. Nitekim, öğrencilerin düşünme stillerinin önemsendiği öğretim ortamlarının, öğrencilerin akademik başarılarında artışa sebep olduğu belirtilmektedir (Zhang, 2005; Zhang ve Sternberg, 2009). Covid-19 kapsamında eğitimin uzaktan yürütüldüğü şu dönemde dahi, düşünme stillerinin öğretmen tarafından bilinçli bir şekilde kullanılması, uzaktan eğitimin kalitesini arttırdığı ve öğrencilerin öğrenme performanslarına olumlu katkılar sunduğu yapılan araştırmalar ile desteklenmektedir (Chen, 2020; Chen, Wei, & Liu, 2011). Uzaktan eğitimde öğretmen tarafından tasarlanan öğretim stratejileri ile öğrencilerin düşünme stilleri arasında iyi bir uyum olup olmadığını analiz etmek için 223 lisans öğrencisi ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, düşünme stilleriyle eşleşen, uyarlanabilir öğretim stratejilerinin kullanıldığı grupta yer alan öğrencilerin yansıtma seviyelerinin, diğer gruptaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Chen, Wei & Liu, 2011).

Eğitim programında belirtilen hedeflere ulaşılmasında, 21. yy becerilerine sahip bireylerin yetiştirilmesinde, akademik ve sosyal başarılarla ulaşmada düşünme stillerinin hem yüz yüze hem de uzak eğitim sürecinde büyük bir etkisi olduğu söylenebilir. Nitekim 21. Yy becerilerinin öncüllerinden biri olan yaratıcılık üzerinde düşünme stillerinin belirleyici bir faktör olduğu belirtilmektedir (Chen, 2020). Öğrencilerin sahip oldukları analitik veya bütünsel düşünme stillerinin yaratıcı performansları üzerindeki etkilerinin incelendiği araştırmada; daha analitik düşünme stiline sahip bireyler için, bir görevden önce örneklerin sunulması daha yaratıcı performansa yol açarken; daha bütüncül bir düşünme stiline sahip bireyler için, bir görevden önce örneklere maruz kalmak, yaratıcı performanslarını engellediği tespit edilmiştir (Chen, 2020). Bu nedenle, hem normal hem de üstün zekâlı ve yetenekli öğrencileri yetiştirecek öğretmenlerin sahip oldukları akademik yeterliliklerinin yanında, kendilerini ve çevrelerini temsil ediş biçimleri, tercih ettikleri düşünme stilleri ve öğretimde tercih ettikleri yöntemlerin de bu süreçte önemli bir rol üstlendiği ifade edilebilir.

Sonuç olarak daha güvenilir genellemeler yapılabilmesi için Türkiye'deki daha çok BİLSEM öğretmenine ulaşılarak araştırma kapsamı genişletilebilir, hatta kurum yöneticileri de araştırma kapsamına dahil edilebilir. BİLSEM öğretmenlerinin tercih ettiği düşünme stillerinin sahip olduğu kültüre ve görev yaptıkları bir önceki kurumun türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığı da araştırılabilir. Bunun yanında, öğretmenlerin düşünme stillerini daha nitelikli olarak kullanmalarını ve farklı düşünme stillerine yönelik (yüz yüze ve uzaktan eğitime uygun) ders içerikleri üretmelerini destekleyecek hizmet içi eğitim imkanları oluşturulabilir. Ayrıca, uzaktan eğitim süreçlerinde öğretim tekniklerine düşünme stillerini nasıl transfer edebileceklerine dair kurs ve eğitimler açılabilir. BİLSEM öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerileri ile düşünme stilleri arasındaki ilişki düzeyinin tespit edilmesine yönelik ya da yordayıcılığına yönelik çalışmalar yapılabilir. Öğrencilerin düşünme stillerini etkin kullanabilmeleri konusunda öğretmenlere kurslar, eğitimler vb. verilebilir. Ders kitapları ve öğrencilere yönelik yapılacak etkinlikler bu becerileri destekleyecek şekilde revize edilebilir. BİLSEM öğrencilerine yönelik hazırlanan eğitim programındaki kazanımlar bu bağlamda farklılaştırılabilir. Öğretmenlerin hitap ettiği öğrenci kitlesine göre öğretmenlerin düşünme stilleri ile öğretme stillerinde ne tür farklılık ve benzerliklerin olduğunun belirlenmesinin eğitimin kalitesini artırmaya ve alan yazındaki çalışmaların zenginleşmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Teşekkür

Araştırma verilerinin toplanması sürecinde desteğini ve yardımını esirgemeyen MEB Özel Yeteneklilerin Geliştirilmesi Daire Başkanlığına, BİLSEM kurum yöneticilerine ve araştırmaya katkı sağlayan değerli BİLSEM öğretmenlerine teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

Andreasen, N. (2019). *Yaratıcı Beyin - Dehanın Nörobilimi* (8. Baskı). İstanbul: Akılçelen Kitaplar.

Artut, D. P., Bal, A. P. (2006). Öğrencilerin matematik başarıları ve düşünme stilleri. Muğla: *XV. Ulusal Muğla Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı*.

- Balcı, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Balgamış, E., & Baloğlu, M. (2010). Eğitim yöneticilerinin düşünme stilleri açısından çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(38), 1-10.
- Buluş, M. (2000). Öğretmen Adaylarında Yükleme Karmaşıklığı, Düşünme Stilleri Ve Bilişsel Tutarlılık Tercihinin Bazı Psikososyal Özellikler ve Akademik Başarı Çerçevesinde İncelenmesi. Yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Buluş, M. (2005). İlköğretim bölümü öğrencilerinin düşünme stilleri profili açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 6(1), 1-24.
- Buluş, M. (2006). Assessment of thinking styles in the theory of mental self-government, academic achievement and student teachers' characteristics. *Eğitim ve Bilim*, 31 (139), 35-48.
- Cano-Garcia, F., & Hughes, E. H. (2000). Learning and thinking styles: An analysis of their interrelationship and Influence on academic achievement. *Educational Psychology*, 20, 413- 430.
- Chao L., Huang J. (2002). Thinking styles of school teachers and university students in mathematics. *Psychological Reports*, 91(3), 931-934.
- Chen, N. S., Wei, C. W., & Liu, C. C. (2011). Effects of matching teaching strategy to thinking style on learner's quality of reflection in an online learning environment. *Computers & Education*, 56(1), 53-64.
- Chen, B. (2020). Enhance creative performance via exposure to examples: The role of cognitive thinking style. *Personality and Individual Differences*, 154, 109663.
- Çitil, N. (2011). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Düşünme Stillerinin Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Dinçer, B., & Saracaloğlu, A. S. (2011). Öğretmen adaylarının düşünme stilleri profillerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 701-744.
- Dikmen, M., Şimşek, M., & Tuncer, M. (2018). Öğrenme stilleri ile öğrenmeye yönelik tutum arasındaki ilişki. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/ The Journal of International Social Research*, 11 (57), 388- 400.
- Duru, E. (2004). Düşünme stilleri: Kavramsal ve kuramsal çerçeve. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14, (K15).
- Elder, L., ve Paul, R. (2004). *The Miniature Guide to the Human Mind: How it learns, how it mislearns*. Foundation for Critical Thinking.
- Emir, S. (2013). Öğretmenlerin düşünme stillerinin eleştirel düşünme eğilimlerini yordama gücü (İstanbul-Fatih Örneği). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 325-347.
- Fer, S. (2005a). Aday öğretmenlerin düşünme stilleri nedir? XIV: *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özet Kitabı*. c.1., Denizli.
- Fer, S. (2005b). Düşünme Stili Envanterinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5 (2), 463-461.
- Gliner, J. A., Morgan, G. A., & Leech, N. L. (2015). *Uygulamada Araştırma Yöntemleri: Desen ve Analizi Bütünleştiren Yaklaşım* (Çev. Ed.: Selahattin Turan). Ankara: Nobel.
- Holland, J. L. (1973). *Making vocational choices: A theory of careers*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- İnci, N., Erten, H. ve Çitil, N., (2012). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Düşünme Stilleri. *Education Sciences*, 7(3), 930-944.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kim, J., & Michael, W. B. (1995). The relationship of creativity measures to school achievement and to preferred learning and thinking style in a sample of Korean high school students. *Educational and Psychological Measurement*, 55(1), 60-74.
- Mert İ. ve Ergeneli, A. (2003). Yaratıcılıkta Ned Herrman Tarafından Geliştirilen Dört Kadranlı Beyin Modeline Göre, Bireylerin Düşünme Stilleri ile Etik Değerleri Ve İçinde Bulundukları Çevrenin Etik İklimine İlişkin Algıları Arasındaki İlişki ve Farklılıklar. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Özden, Y. (2008). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegema Yayını.
- Park, S-K, Park K. H. ve Choe H. S. (2005). The relationship between thinking styles and scientific giftedness in korea. *The Journal of Secondary Gifted Education*, 16 (2/3), 87-97.
- Renzulli, J. S., and L. H. Smith. (1978). *Learning Styles Inventory*. Storrs, Conn.: Creative Learning Press.
- Saracaloğlu, A. S., Yenice, N., & Karasakaloğlu, N. (2008). Eğitim fakültesi öğrencilerinin düşünme stillerinin çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 732-751.
- Schunk, D. H. (2012). *Learning theories an educational perspective sixth edition*. Pearson.
- Sevinç, M., ve Palut, B. (2010). Öğretmen Düşünme Stilleri Ölçeği" nin Türkçe" ye Uyarlanması ve Geçerlik-Güvenirlik Çalışması. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 25(2), 1-19.
- Sternberg, R.J. (1988).Mental self-government: A theory of intellectual styles and their development. *Human Development*, 31, 197-224.
- Sternberg, R. J., & Wagner, R. K. (1992). *Thinking Styles Inventory*. Unpublished test, Yale University.
- Sternberg, Robert J. (1994a). Allowing for thinking. *Educational Leadership*, 52, (3) 36-40.
- Sternberg, R.J. (1994b). *Thinking Styles: Theory and Assessment At The Interface Between Intelligence and Personality*. In: R.J. Sternberg & P. Ruzgis (Eds.), *Intelligence and personality*, 169-187. New York: Cambridge University Press.
- Sternberg, J. Robert (1995). *In Search of The Human Mind*. Orlando, US: Harcourt Brace.
- Sternberg, R. J., (1997). *Thinking Styles*. New York: Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. ve Grigeronko, E. L. (1997). Styles of thinking, Abilities, and academic performance. *Exceptional Children*, 63(3), 295-312.
- Sternberg, R. J. (1998). *Thinking styles*. United Kingdom: Cambridge University Press. Sternberg, R. J. (2001) What is the common thread of creativity?. *American Psychologist*, 16(4), 360-495.
- Sternberg, J. (2009). *Düşünme Stilleri* (çev. E. Güngör). İstanbul: Redhause Yayınları.
- Sünbül, A. M. (2004). Düşünme Stilleri Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirliği. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 29, 25-42.
- Zhang, L.F. (1999). Further cross-cultural validation of the theory of mental selfgovernment. *The Journal of Psychology*, 133(2), 165-181. Retrieved August 03, 2003, from ProQuest database.
- Zhang, L. (2000a). Relationship between the Thinking Styles Inventory and Study Process Questionnaire. *Personal and Individual Differences*, 29, 841-856.
- Zhang, L. F. (2000b). Are thinking styles and personality types related? *Educational Psychology*, 20, 271-283.
- Zhang, L., & Postiglione, G. (2001). Thinking styles, self-esteem, and socio-economic status. *Personal and Individual Differences*, 31, 1333-1346.
- Zhang, L. (2002). Measuring thinking styles in addition to measuring personality traits. *Personal and Individual Differences*, 33, 445-458.
- Zhang, L. F. (2005). Does teaching for a balanced use of thinking styles enhance students' achievement?. *Personality and Individual Differences*, 38(5), 1135- 1147.
- Zhang, L. F. ve Sternberg, R. J. (2006). *The Nature of Intellectual Styles*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Zhang, L. F.,ve Sternberg, R. J. (Eds.) (2009). *Perspectives on The Nature of Intellectual Styles*. New York: Springer Publishing Company.